

הלכות שבת סימן שצו

באר הגולה רסג

נ משנה ונגמרא שם
 ע משנה שם
 ס משנה שם
 פ משנה שם
 צ בריתא שם
 ק פירוש הרמב"ם
 וכן איתא בתוספות
 וכן דעת הר"ן
 ר דב"ם ב"ק ה
 מהלכות יום טוב
 וקמ"ב ה"ב תפ"ד
 ש"הו סו"טא ד"ק
 מי שהוציאנה מ"ו
 ש"ש פ"ג נ"ג
 ג"ה ת"ו ש"פ
 נ"ה דעת הר"ף
 ודעת הרמב"ם ב"ק ה מהלכות יום טוב

(ו) שניהם; אבל אם לקחו חבית של יין והלקוה ביום טוב, הלקו של כל אחד מהם (כה) כרגליו: לא יהשואל עלי מחברו מערב יום טוב, (כו) אפלו לא לקחו עד הלילה, הרי הוא כרגלי השואל. ואם שאלו ממנו ביום טוב, (כז) אף על פי שדרכו לשאלו ממנו ביום טוב, הרי הוא כרגלי המשאל: יב"ה אשה ששאלה מחברתה מים ומלח לעסתה (כח) ותכלין לקדרתה ביום טוב, הרי (ו) העשה ותבשיל (כט) כרגלי שתיקה: יג"ה לקח מחברו ביום טוב גחלת, לא יוליכנה אלא (ל) כרגלי הנותן, אבל אם הדליק גר או עץ משלהבת חברו, הרי הוא (לא) כרגלי זה שהדליק: יד (לב) סבור של יחיד הרי הוא (לג) כרגלי בעליו, ושל אותה העיר כרגלי (לד) אנשי (מ) אותה העיר, ושל הפקר (לה) כרגלי הממלא: טו (לו) גהרות (ט) המושכים ומענינות (ו) הנובעים, הרי הם (לז) כרגלי הממלא. יהיו באים (יב) מחוץ לתחום לתוך התחום, ממלאים (לח) מהם בשבת ואין צריך לומר ביום טוב: טז שמלא מים מבור של הפקר * לצורך חברו, הרי הם (לט) כרגלי הממלא:

באר היטב

(ט) המושכים. אפלו אין נובעין, כיון דנגיד לא קנו שביתה: (י) הנובעין. אע"פ שאין יוצאין חוץ ממקום נביעתן, מ"א: (יא) מחוץ. גשמים היוצאים ביום טוב סמוכים לעיר הם כרגלי אנשי אותה העיר, וכ"ש כשגרדו לתוך העיר עצמה דלא קנו שביתה באוקנות או בעבים, דמיניד נגיד שם, גם של שלמה, גמרא. ומשמע בתוספות דף מו דכתוף התחום מקרי סמוך לעיר, מ"גן אברהם, ע"ש:

באר הגולה

אבל שארי ראשונים פליגי על זה, הינו נרש"י והפארו והעטור והרא"י ונרא"ש ונש"ר, וכן כתב הרא"ה בחידושיו להקל, וכן משמעות הר"ן, כמו שכתב בבית יוסף, וכן דעת הרמב"ם, מוכח בשיטה מקובצת פרק איהו וישן ודיחי דמקשיי וב פנהגא ורב אפי לרב ונשיק, אודני אודי להם, וכן כתב הנסמך יוסף בפרק גמא דבבא קמא בשם הרמ"ה, ועין בתוספות בבא בתרא דף כב שפ"ג א דב"ם, וגם הרמב"ם בעצמו כתב לעקר דהלכה כפמקלים, עין בחידושי ב"ק דלמסכת ביצה ובבב"ד הקדוש, אלא שפסיים: ומכל מקום יש לחש להחמיר בדעת הראשונים, ועל"כ במקום צורך בודאי יש להקל ובפרט שהוא מלתא דנפ"ק: * לצורך חברו, הרי הם

משנה ברורה

כאלו היה ברור לו (יח) ומבדל מערב יום טוב, בבהמה (ט) אי אפשר לומר כן, דאפלו אם נאמר שזהו כרגלי כל אחד מחלק חברו בזמן בין השמשות, שהוא זמן קניית ערוב, וכל אבר מערב מחלקו ומחלק חברו, ולכן הרי הוא כרגלי שניהם להחמיר וכאלו לא חלקו: (כה) כרגליו. דכשחלקו, אמרין דלמפרע מערב יום טוב חברו כל חלקו²² וקנה שביתה בעליו: יא (כו) אפלו לא לקחו וכו'. הינו, אף שלא משך הכלי מערב יום טוב ומדינא לאו ברשתה צדו, מפל מקום כיון שהבחיחו להשאלו²⁴ מערב יום טוב, העמידו

ברשתה בין השמשות לענין קניית ערוב: (כז) אף על פי שדרכו לשאלו וכו'. אף על פי כן לא אמרין דברשותו אוקים, דבין דלא אחי לבקש ממנו מעבודו, סבר דלמא אגש אחרנא אשבח לשאל ממנו [גמרא]: יב (כח) ותכלין לקדרתה. והוא דבין (כ) מים ומלח לקדרתה: (כט) כרגלי שתיקה. ואנה רשאה להוליך העשה והמבשיל כי אם במקום ששתיקה יש להן רשות לילה, כיון שנתעבר בה (כא) דבר שקנה שביתה אצל אחר: יג (ל) כרגלי הנותן. והואיל ויש בה משך, הרי היא כשאר הכלים: (לא) כרגלי זה שהדליק. והואיל ששלהבת אין בה משך, לא חל עליה שביתה בעליו: יד (לב) בור וכו'. במים מכנסין (כג) ממי גשמים או שלגים מירי, דאלו בבאר מים נובעין כמו בארות שלנו, אף שהוא של יחיד הרי הוא כרגלי הממלא, וכמו שכתוב בסעיף שאחר זה: (לג) כרגלי בעליו. ואם מלא מהם אחר, אינו יכול להוליכן רק למקום שבבעליו מוליכן, (כד) ואם ערב בעליו למנוח, אין יכול זה להוליכן לצד מערב אפלו פסיעה אחת: (לד) אנשי אותה העיר. ואם מלא אגש אחרנא דלאו מהאי מתא, לא מצי מפיק אלא ככל העיר, דאי לא ערבו כלל מוליך אלפים לכל רוח, ואי ערב חד מבני העיר למנוח, אוסר עליו שלא יהיה יכול לטלטל לכל רוח אלא אלפים מן העיר (מ) למנוח. וכל זה בגאש אחרנא, אבל בני העיר, (כה) כל אחד יכול להוליך למקום שעורב, כמו בני חבית של יין בסעיף י, וכן אם נתנו לאחד שאין מבני העיר, יכול להוליכן כרגלי הנותן: (לה) כרגלי הממלא. דכל מידי דהפקרא (כו) מאן דמגבה לה קני, ואמרין חברו הדבר למפרע בין השמשות דלהאי גבא חזי וכרשותה קמא, ואפלו נתן הממלא לאחרים ואחר שמלאן ביום טוב לצרכו, הרי הן כרגליו: טו (לו) גהרות המושכים. אף על פי שאין נובעין, והנובעין, אף על פי שאין יוצאין ממקום נביעתן למשך הלאה: (לז) כרגלי הממלא. אפלו אינם הפקר, כגון (ס) ששכים לאיזה עיר או ליחיד; והטעם, (כח) דבין דנגיד, לא קנו שביתה אצל בעליהם והרי הם כרגלי הממלא אותם, שאז קנו שביתה בשביתה²⁶, כיון שנספסו אז ממקום נביעותם או ממקום הלוכם: (לח) מהם בשבת וכו'. הואיל ולא קנו שביתה²⁸ כלל חוץ לתחום מפני דנגיד. (לט) גשמים היוצאים (ל) מערב יום טוב סמוכים (לא) לעיר, וכל שכן כשגרדו בעיר עצמה, הם כרגלי אנשי אותה העיר, והטעם, משום דאנשי העיר סמכו דעתם עליו; אבל כשגרדו ביום טוב, הרי הם כרגלי הממלא: (לב) אחר (לג) שפסרם לירו; והטעם, דאף

שער הציון

(יח) רמב"ם: (יט) כל זה מלשון הרמב"ם, וכן כתב רש"י: (כ) רמב"ם: (כא) ובש"ס משקין עלה וכלבטל מים ומלח לגבי עסה, ונאמר שם הרבה תרומים על זה²⁷, ועין במגן אברהם ואל"ה רבה ובמחצית השקל ובדגל מרכבה: (כב) בן הוא לפרוש רש"י ורובו חננאל וכן משמעות הר"ן בביצה וריטב"א ערוכין מ"ה. ובחידושי הרשב"א ביצה הביא פירוש אחר בשם הראב"ד, ולפרושו כל שאין הפעין מושך אלא עומד במקומו כמו בארות שלנו, דין מכנסין להן, ובבב"ד הקדוש לא הביא רק פירוש זה, ומכל מקום לדינא יש להקל ככל הני רבנא הנ"ל שהם רבים וכפשוטו הש"ס, ובפרט שהוא מלתא דרבנן: (כג) רש"י ערוכין מ"ה עמוד ב: (כד) ואם ערבו מקצתן למנוח ומקצתן למעורב אינו רשאי לזוז מהעיר וחוצה לה אפלו פסיעה אחת, וכדבסעיף ט (אחרונים): (כה) רמב"ם ורשב"א ור"ן וראב"ד: (כו) רש"י בביצה וערוכין: (כז) פוסקים: (כח) רש"י. וימים הנובעין גם כן בכלל נגיד הוא²⁹: (כט) מגן אברהם: (ל) בן כתבי אחרונים דטעו: טופר הוא במגן אברהם: (לא) וסמוכים מקרי כל שהוא תוך התחום של העיר ומגן אברהם בשם התוספות דף מו דבור המתחיל 'תמים', וכן כתב הרשב"א בבב"ד הקדוש וריטב"א בסוגיא דף מו. ויש שכתבו, דוקא כניס הרבה בתוך התחום אבל לא בסוף התחום, עין בתוספות דבור המתחיל 'תפלים' ובמהות אש"י וריטב"א שם: (לב) גמרא, והעמיקו הסגן אברהם, וכן כתבו שארי אחרונים בפירוש דברי המסבר, וידלא קה"ח:

הלכות שבת סימן שצו שצח

יז ימי שהיו לו פרות מפקדים בעיר אחרת רחוקה ממנו ונצרכו בני אותה העיר לבוא אצלם, לא יביאו לו מפרותיו, (מ) *שפרותיו כמוהו. במה דברים אמורים, (מא) *קשיח להם לרוב זיוות, באבל אם (מב) לא יחד להם, הרי הם (מג) כרגלי זה שהם מפקדים אצלם: יח ימי שזמן אצלם אורחים (מד) ביום טוב, לא יוליכו בדם מנות למקום שאין בעל הסעודה יכול לילך בו, אלא אם כן זכה להם מעריכיו טוב עליהי אחר מנות אלו:

ת משנה שם א הכי מפרש לה שם בנמרא אלא דרב דנקמא לן קומה ב שם בנמרא וברב ג משנה שם

שצח דין היאך מודדין אלפים אמה, ובו י"א סעיפים:

א *הבא למדך אלפים אמה של תחום העיר, אם היתה העיר (ב) א אריבא וקטינא או שהיתה מרבעת (ב) ולא לרבוץ העולם, הואיל ויש לה (ג) ארבע זויות שוות מניחים אותה (ד) כמות שהיא

א בריבא עריבין ניה ונקמא שם

באר היטב

(ב) אריבא. פרוש. שאין רחבה בארצה:

משנה ברורה

דקמא לן 'המגביה מציאה לחברו קנה חברו', הינו משום מנו דזכי לנפשה זכי נמי לחברה, וכיון דלא זכי אלא מכחו הרי הם כרגליו. ועין בבאור הלכה שהרבה חולקין על זה. ודע, דאם הבוררים (ג) היה של שפתות ומלא לצרף שפפו, לכלי עלמא כרגלי מי שנתמלאו בשבילו, שהרי מחלקו נתן לו, ודברבנן קמא לן דיש ברירה, ואינו זוכה כלל מחלק הראשון: **יז (מ) שפרותיו כמוהו(333)**. והרי הוא לא הינו ערובים(34): **(מא) קשיח להם לרוב זיוות**. דהינו שאושרה ביתא (לד) ואמר לה 'הא ביתא קפך', שאין כאן קבלת שמירה, לפיכך הרי הם ברשות בעליו, ופשוט דהוא הדין שארי אפנים שאין עליו חובת שמירה מן הדין, עלפי המבאר בחשן משפט ריש סימן רצא: **(מב) לא יחד להם**. אלא קבלן פחת רשותו ובאחריותו קמי, לפיכך הרי הם כרגליו: **(מג) כרגלי זה וכו'**. ולפי זה, אם הם לא ערבו אסור לו להביאן אצלם, (לס) ואפלו כשעורב. וכל זה כשהניח פרות בתום (לו) ואחר כך נמלך לטל מהן ביום טוב, אבל אם היה הדבר עומד לטל מהן ביום טוב, הם (לו) ברשות בעליהן בכל אופן: **יח (מד) ביום טוב**. הוא הדין אם הזמינם (לח) מעבוד יום, כל שלא זכה להן הרי הם ברשות בעל הסעודה(36) שקנו שבתה אצלם, ובקמסים אלא אם כן זכה' וכו':

א (א) אריבא וקטינא. פרוש. שאין רחבה בארצה(4): **(ב) ולא לרבוץ העולם**. הינו, שאין עומדת צפונה לצפון העולם ודרומה לדרום העולם אלא באלכסון(4): **(ג) ארבע זויות שוות**. לאפוקי כשהיא רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחר(3), אין זה זויות שוות ואין זה רבוע, ומרבעין אותה(4), כמבאר בסעיף ד: **(ד) כמות שהיא**. הינו, באריבא וקטינא אין מוסיפין על רחבה להשוותה לארצה, וכן כשאני מרבעת

באור הלכה

כרגלי הממלא. עין משנה ברורה שכתבו דיש חולקים על זה. ונבאר, דבאמת שיטת המחבר הוא על-פי דברי רבנו תם ורא"ש ור"ן וגם בחדושי רמ"ה לביצה מתוין בשיטת רבנו תם, אלא דנוטה שם לומר דאף כרגלי הממלא קאמר אבל גם כרגלי המתמלא צריך להיות, ואינו יכול השני להוליך אלא למקום שעורב שניהם. עין שם, וטעמו מוכן על-פי מה שכתב בחדושי הרשב"א להקשות על סברת רבנו תם, עין בחדושי הרשב"א ודוק. אבל באמת רב ראשונים חולקים על זה ודקמא דברי הם כרגלי המתמלא, לפי מה דקמא לן בכל מקום 'המגביה מציאה לחברו קנה חברו', והם רש"י ורשב"ם, מוכבא בתוספות, וכן פסק רבנו חננאל בפרוש ומה שפמבא בהג"ה מימוני בשם הרבנו חננאל ממגמם ואפשר טעוית סופר יש שם, וכן הוא דעת בעל המאור והראב"ד שם בהשגותיו, וכן הוא דעת הרשב"א בחדושי, עין שם שהאריך והקשה על סברת רבנו תם, וכן נוטה דעת המאירי, עין שם, וכן הוא דעת הפני דקמא שם שכן דעת הרמב"ם והר"ף שהשמיטו הלכה זו משום דמכחו על הכלל הידוע דהמגביה מציאה לחברו קנה חברו וטעם זה על השמיטת הר"ף והרמב"ם יותר נוח מטעם הר"ן דסקרו כרבי שמעון וסמכו על סתם מתניין דבור של עולי ככל כרגלי הממלא, ומדלא חלקו, בסתמא מורי בין שפמלא לצרכו בין שפמלא לצדו חברו, דזה הוא דמק גדול(1), וכן דעת הרא"ה, אלא שהוא העתיק רק בשנתנו לזה ומה שדקמא מן התפארה, והוא רק כפי המבא בסוגיא דביצה, אבל לפי מה דקמא לן בכל מקום המגביה מציאה לחברו קנה חברו אין אנו צריכין לזה; ואפשר שגם כפנתו מן, אלא שהעתיק כפי המאור בסוגיא דביצה לרב נחמן, וכן פסק בשיטת ר"י בר ברוך באלפסי כרגלי מי שנתמלא. ובאלה רבה בנמרי שלום הערו כמעט בכל התבירים, אלא דהם קתבו וצידו דין זה בלשכר בא לידי מי שנתמלא, ובאמת מכל הגי ראשונים מוכח דאפלו עזרן ביד הממלא גם כן אסור להוליכם כרגליו אלא כרגלי מי שנתמלא בשבילו, דהרי אינם שלו אלא שניכים הם למי שנתמלא בשבילו, דהמגביה מציאה וכו' קנה חברו, ומה שפמבא בפבוחי-הקדוש ונתנם לחברו הוא לשון הש"ס, והוא הדין אפלו לא נתן, ולא קמאנו חלוק זה רק ברי"ה, וכ"ל. ונתקט מטעם דוקה מן התפארה, אבל לכל הראשונים לא צריכא לזה אלא מטעם המגביה וכו' קנה חברו. ועל-כן מסתברא לפסק שלא דבריי המחבר, רק כרגלי [מין] שנתמלא בשבילו, ובקרט אם כבר היינו ליד מי שנתמלא, דבזה מפרש גם ברי"ה וכן גם דעת הפ"ח בכגון זה דכרגלי

מי שנתמלא הם, ובאמת יש יותר סבא לומר כרגלי מי שנתמלא בשעה שהם בידו מבשעה שעדין הם ביד הממלא, עין בחדושי הרשב"א קשיחיה על שיטת רבנו תם, ודוק: * שפרותיו כמוהו. ובתוספתא סוף ביצה איתא: ואם יש שם אפטרופוס (רובע) לומר, במקום הפרות) מנהיג נקטו של בעל הפרות, מביאין על-פי אפטרופוס אם הוא ערב, עד כאן לשונו. ופשוט הוא דהרי לה כמו רובע המוכבא בסעיף ה: * קשיח להם לרוב זיוות. עין משנה ברורה דעקר הדבר פלוי אם קבל עליו הנפקד שמירה, והוא כפרוש רש"י [רבנו חננאל, וכן פרש"ן] הרא"ה ומאירי ורא"ש וטור [רבנו ירמיה; אכן באמת לשון המחבר שהוא לשון הנב"ם אינו מורה כפרוש זה, אלא

שער הציון

(ל) גמרא, והעתיקי הרשב"א: (ל) מגן אברהם, וכן כתב המאירי. ודברי המחצית-השקל לא נהירא, שכתב ד'הא ביתא קפך' הוי לה כ'עיל', ולמאן דאמר 'עול ונאטר לך' קאמר, הוא הדין בזה, ובאמת מפרש בחשן משפט סימן רצ דבזה לא מקבל שמירה לכלי עלמא: (לס) גמרא: (לו) הראב"ד בהשגותיו על בעל המאור, וכן קתבו הרא"ה ומאירי וכן מוכבא בגמרא: (ל) דהנפקד גופא מקני לה כשביטת בעל הפרות, וכמו בשור של פסם דקמני לה כשביטתה פל אדו. ודע, דאפלו לא ידע הנפקד שבעד בעל הפרות לקחם, מפל מקום אם בעל הפרות חשב בעת קניית שביטתו(35) להשתמש בהם למחר, ממר להביאן, דקנו שביטתו, הראה משי"ס דאמר: ושמואל אמר וכו' מי ניתא לה דלוקמי ברשותה, ורב פליג על זה, דמסתמא פנין דאוקמא ברשותה לענין שמירה, ניתא לה דלוקמי ברשותה גם כן לענין ערב, אקמם בעניניה דחשב בהניא בין-השמות, אם-כן גם לרב לא ניתא לה לאוקמא ברשות הנפקד לענין זה, וכן מוכבא בהשגות הראב"ד, עין שם: (ל) מן מוכבא מרש"י ופשוט:

הִלְבוּת שֵׁפֶת סִימָן שִׁצוּ שִׁצַח

ביאורים ומוספים

סימן שצח

דין היאך מודדין אלפים אמה

[משנ"ב ס"ק א]
שאין רחבה קאךקה¹.

1 כזה

[משנ"ב ס"ק ב]

שאין עומדת צפונה לצפון העולם ודרומה לדרום העולם אלא באלקסון².

2 כזה

[משנ"ב ס"ק ג]

לאפוקי קשהיא רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחר³.
3 ראה ציור להלן ס"ק יח.

[משנ"ב שם]

וקרבעין אותה⁴.

4 ולענין השובת במקום המוקף מחיצות שאין דינו כעיר, כתב החזו"א (או"ח סי' קי ס"ק כא) שגם בזה אם אינו מרובע מרבעים אותו, ומוודים את התחום מסוף הריבוע, כדין עיר שאינה מרובעת.

[משנ"ב ס"ק מ]

שפרותיו קמוהו³³.

33 ואדם שנמצא רחוק יותר מאלפיים אמה ממקום כליו, ונדע בערב שבת שהוא גוסס כבר ג' ימים, כתב התוספת שבת (ס"ק ג) שכיון שהוא בחזקת מת [כמבואר בשו"ע י"ד סי' שלט ס"ב], אם כן כליו ברשות יורשו, ויכולים להוליכם כרגליהם.

[משנ"ב שם]

הרי הוא לא הניח ערוב³⁴.

34 ואדם השובת חוץ לעירו והשאר כאן את חפציו, ראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן (סי' תא ס"א ד"ה קונין) שיש מחלוקת ראשונים האם באופן זה קונה החפץ שביתה במקומו, או שדינו כרגלי בעליו, והרי הוא כחפץ שיצא חוץ לתחום שאין להציאו חוץ לד' אמות או חוץ למחיצותיו. ובשו"ת שבט הלוי (חי' סי' מו אות ד) פסק, שהדבר פשוט שיש לדון אותם כרגליו, וכיון שהבעלים חוץ לתחום הכלים אין להוציאם חוץ לד' אמות שלהם. ואף בעיר המוקפת חומה אין להתיר מצד שכל העיר כד' אמות, כיון שלגבי הבעלים אין העיר נחשבת כד' אמות מאחר שלא שבתו בה [ואף לא הגיע לשם באונס].

ובמקום אחר כתב (חי"ט סי' עט), שיתכן שיש להקל בדבר, כיון ששיטת רש"י (עירובין מו, ב) שפירותיו המופקדים אצל אחר יש להם אלפיים אמה ממקומם, ומדברי השו"ע אין הכרע שלא כדעת רש"י. ועוד כתב, שאת חפציו הנמצאים בעיר יש לדון כמי שיצא ממקום עירובו ונתנהו במקום המוקף מחיצות שיכול להלך בכל השטח המוקף, ואף שהיוצא מתחומו לדעת אין לו אלא ד' אמות גם אם הוא במקום המוקף מחיצות, כבר כתב בביה"ל לקמן (סי' תה ס"ו ד"ה אבל) שדבר זה הוא ספיקא דדינא, ולכן יש לצרף את שתי הסברות להקל, והכריע שאין למחות ביד הנהגים להקל בזה. וראה עוד בזה בבית מאיר (סי' תא) ובצל"ח (ביצה מ, א).

[שעה"צ ס"ק לז]

מכל מקום אם פעל הפירות חשב בעת קניית שביבת³⁵.

35 ואם הנפקד עירב ולא המפקיד, ונמצא שנח יותר למפקיד שיהיו הפירות כרגלי הנפקד, כתב הצ"ח (ביצה מ, א) שבאופן זה דין הפירות כרגלי הנפקד.

[משנ"ב ס"ק מד]

כל שלא זכה לזמן הרי הם ברשות בעל הסעודה³⁶.

36 ואף שבשואל התבאר בשו"ע לעיל (ס"א) שאין צריך לקחתו מערב שבת והרי הוא כרגלי השואל באמירה בלבד, כתב התוספת שבת (ס"ק כ) בשם הר"ן, שיש לחלק בין שואל שדבר עם המשאל ולכן אין צריך שיזכה לו, כיון שסמכה דעתו ונחשב ברשותו, וכן ברועה (שו"ע לעיל ס"ה) כיון שרגיל לתת לו את הבהמה גם אין צורך שידבר עמו, לבין ארחים שלא דיבר עמם, ולכן צריך שיזכה להם.